

**DAĆ ŚWIADECTWO PIĘKNU, DOBRU,
PRAWDZIE I... ELEGANCI
O KSIĄŻCE *PORTRET WIELKIEJ DAMY POŚWIĘCONEJ PAMIĘCI*
PROFESOR JANINY GARDZIŃSKIEJ**

Andrzej Kudra
Uniwersytet Łódzki
e-mail: kudrab@wp.pl

Streszczenie: Prezentowana recenzja omawia monografię zbiorową *Portret Wielkiej Damy. Profesor Janina Gardzińska (1944-2022)*, red. naukowa Violetta Machnicka, Antoni Czyż, Elżbieta M. Kur, Stanisław Szczęsny, Igitur, Bukowiec 2023, ss. 271, ISBN 978-83-961229-1-9. Recenzja omawia treść książki, ukazuje jej wartość i znaczenie dla siedleckiej polonistyki, ale przede wszystkim skupia się na postaci Profesor Janiny Gardzińskiej.

Słowa kluczowe: recenzja, pamięć, Janina Gardzińska, Uniwersytet w Siedlcach

**GIVING TESTIMONY TO BEAUTY, GOODNESS, TRUTH AND... ELEGANCE
ABOUT THE BOOK *PORTRAIT OF A GREAT LADY DEDICATED TO THE
MEMORY OF PROFESSOR JANINA GARDZIŃSKA***

Summary: The presented review discusses the collective monograph *Portrait of a Great Lady. Professor Janina Gardzińska (1944-2022)*, editor: Violetta Machnicka, Antoni Czyż, Elżbieta M. Kur, Stanisław Szczęsny, Igitur, Bukowiec 2023, ss. 271, ISBN 978-83-961229-1-9. The review discusses the content of the book, shows its value and significance for Polish studies in Siedlce, but above all focuses on the figure of Professor Janina Gardzińska.

Keywords: review, memory, Janina Gardzińska, University of Siedlce

Omawiana książka zawiera 33 teksty zasadnicze oraz 3 dodatkowe, umieszczone na 4. stronie okładki (opinie 3 profesorów o publikacji jako całości). Teksty uwzględnione we wnętrzu książki znajdują się w dwóch rozdziałach: *Perspektywy* (proza) i *Zmartwychwstanie* (wiersze; mottem całości jest wyeksponowany na stronie 5. wiersz Tomasza Rokosza *Ekstaza św. Franciszka*). Rozdział trzeci *Janka – dziewczynka, dziewczyna, dama* jest *Albumem*. Są tam zdjęcia (także ze zbiorów prywatnych) z różnych etapów życia **Pani Profesor**, ponadto fotografie dzieł rzeźbiarskich i malarskich Jej Męża, Mariana Gardzińskiego. Publikację kończą *Noty o Autorach* (fotografie autorów z notkami biograficznymi) oraz dokładnie sporządzony *Indeks osób*.

Książkę wydano bardzo starannie, w formacie A4, liczy 271 stron, jest w twardej, efektownej oprawie, ważny jej element stanowi część albumowa. Ogółem zaprezentowano 56 fotografii. Papier wysokiej jakości, interesująca obudowa graficzna tekstów.

Wszystkie teksty łączy postać zmarłej w Siedlcach 16 września 2022 roku **Pani Profesor Janiny Gardzińskiej** – urodziła się 3 lutego 1944 roku w Mogielnicy (powiat grójecki). Pani Profesor była nauczycielem akademickim w uczelni siedleckiej w latach 1971–2014.

Historia uczelni odzwierciedlona jest w jej nazwach – od Wyższej Szkoły Pedagogicznej, przez Wyższą Szkołę Rolniczo-Pedagogiczną oraz Akademię Podlaską, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach i Uniwersytet w Siedlcach (od 1 października 2023 roku). W tej uczelni przez 43 lata nieprzerwanie pracowała **Pani Profesor Janeczka** – tak ją z sympatią nazywano. Była wybitną badaczką historii języka polskiego, gramatyki historycznej języka polskiego, onomastyki, zwłaszcza regionalnych odmian języka.

Wypowiedzi autorów zawarte w zbiorowej publikacji mają jeden wspólny cel: pozostawić świadectwo o człowieku, który wiele znaczył, który odcisnął szlachetne piętno na ludziach, z którymi się zetknął. W pewnym sensie człowiek ów „zmusił” do pamiętania o sobie i o tym, co robił, bo „zaczarował i oczarował” otoczenie dobrocią i charyzmatyczną osobowością. Ci, którzy pozostali duchowymi kontynuatorami tej jakże nietuzinkowej postaci (**Janeczki, Wielkiej Damy**) nie mogą pozwolić na to, by po kimś tak wyjątkowym pozostała **CISZA**. Dlatego powstała oryginalna książka wspomnieniowa. Na przekór **CISZY**. Ponad 30 autorów zadbało o przerwanie milczenia.

Teksty poruszają przede wszystkim problematykę aksjologiczną, ukazują **Panią Profesor** jako „zbiór aksjologiczny” sprowadzony do wartości: Piękno, Dobro, Prawda i...Elegancja. Oprócz „faktów, miejsc, liczb, dat” pojawiają się „przyjaźń-tolerancja-empatia; nauka-praca-uczciwość-wiedza-prawda; rodzina-miłość-piękno; człowiek-dobro-elegancja”.

Redaktorzy naukowci temu założyli, by autorzy napisali to, co uznają za stosowne, w dowolnej formie. Autorzy więc zaśpiewali „niech żyje wolność, wolność i swoboda” – bez ograniczeń punktowych! – i każdy napisał wedle własnej woli. Trzeba było tylko nie zapominać o **Wielkiej Damie**. Napisali, co chcieli, ale zgodnie z intencją redaktorów powstała książka komplementarna, teksty uzupełniają się wzajemnie, stanowią sensowną całość, mimo że książka nie jest tradycyjną, standardową biografią. Wypowiedzi mają na ogół osobisty charakter, także m.in. przez

przywoływanie różnych doświadczeń, przygód związanych z pracą zawodową większości autorów w siedleckiej uczelni.

„Wolność i swoboda” zaowocowała przede wszystkim genologicznie. Teksty gatunkowo są różnorodne. Tę różnorodność wygenerowało wstępnie przyjęte założenie redaktorów. Pojawiają się następujące formy wypowiedzi: *wspomnienie*, *list* (Agnieszka Wierzbicka), *rozprawa naukowa* (także *historyczno-wspomnieniowa* – Antoni Czyż), *esej*, *polemika* w typie „rozliczanki”, *migawka*, *notka wspomnieniowa* lub tzw. *ślady wspomnieniowe* (o dużej ogólności i niewielkim rozmiarze), *nota biograficzna*, *komentarz*, *rozmowa*, *artykuł hybrydyczny* (Ryszard Kowalski), *charakterystyka* (też zawodowa, np. funkcje uczelniane, redakcyjne, przynależności do towarzystw naukowych), *pamiętnik*, *alfabet/abecadło* (bardzo ciekawy tekst autorstwa Elżbiety M. Kur z takimi m.in. hasłami: *delikatność*, *elegancja*, *grzeczność*, *skromność*, *takt*, *zasady*), *mowa pogrzebowa* (Karolina Gardzińska), *formy menippejskie* (przeplatanie prozy z wierszem – Roman Mnich, Danuta Szymonik), itd., itd.

Niektóre teksty są luźniej, mimo wielu odwołań, związane z osobą **Pani Profesor** (zob. obszerny tekst o olbrzymiej wartości naukowej i ciekawej treści Stanisława Szczęsnego, także cenny od strony naukowej i faktograficznej artykuł Bożeny Matuszczyk-Podgórskiej). Wiele wypowiedzi to wspomnienia ściślej związane z osobą **Wielkiej Damy**. Myślę tu zwłaszcza o tekstach Agaty Świdorskiej, Kazimierza Świegockiego, Krystyny Wojtczuk, Artura Zióntka, Violetty Machnickiej.

Wspomnienia o Zmarłej cechują się dużą różnorodnością związaną z zakresem egzemplifikacyjnym. Są teksty krótkie o nierozbudowanej argumentacji i egzemplifikacji, które sąsiadują z tekstami rozbudowanymi, bogatymi w przemyślenia i rozliczne przykłady. Te króciutkie teksty są najczęściej bardzo emocjonalne (zob. piękne wiersze poświęcone **Wielkiej Damie**), stanowią eksplozję niekiedy głęboko skrywanych uczuć i emocji. Takie uczucia budziła Pani Profesor. W wypowiedziach autorów pojawiają się oceny, charakterystyki **Janeczki**. Określenia najczęściej prowadzą się do sformułowań: *wielki urok osobisty*, *wysoka kultura osobista*, *duża i solidna wiedza*, *takt*, *opiekuńczość*, *życzliwość*, *skromność*, *charyzma*, „szalenie *elegancka dama*” (s. 52), *akademicki styl*, *empatia*, *dyskretny humor*.

Różnorodność punktów widzenia powoduje, że opracowanie jest kompletną, całościową, pełną charakterystyką **Wielkiej Damy** – jako człowieka, badaczki, dydaktyka, organizatorki siedleckiej polonistyki, osoby zasłużonej w twórczych działaniach na rzecz kulturalnego życia Siedlec (s. 62-63).

Książka poświęcona pamięci **Pani Profesor Janeczki** ma także dużą wartość dokumentalną. Wypowiedzi autorów składają się na historię Uniwersytetu

w Siedlcach, zmian w organizowaniu uczelni, dorobku naukowego wymienionych w książce badaczy, ich charakterystyki badawcze (zob. m.in. wypowiedzi Violetty Machnickiej, Ryszarda Kowalskiego, Sławomira Kordaczuka, Antoniego Czyża, Stanisława Szczęsnego). Dzięki zamieszczonym w opracowaniu artykułom można zapoznać się z dorobkiem naukowym przede wszystkim **Pani Profesor Janiny Gardzińskiej**, ale i z zasługami całej Jej Rodziny, także z dorobkiem wielu innych pracowników uczelni siedleckiej. Powstała swoista „encyklopedia siedlecka i okołosiedlecka”, pamiętnik ludzi nauki z określonego regionu Polski – wyznacznik środowiskowej tożsamości.

To pięknie wydana książka, rzetelnie realizująca cele założone przez redaktorów i autorów. Cele polegające na dawaniu świadectwa aksjologicznego na przykładzie życia **Janeczki Wielkiej Damy** oraz cele związane z walką. Walką z **CISZĄ**.

Dane kontaktowe / Contact details:

Prof. dr hab. Andrzej Kudra

Uniwersytet Łódzki

E-mail: e-mail: kudrab@wp.pl